

Οι Τρεις Ιεράρχες ως πνευματικοί οδηγοί

Νικολάου Γ. Ξεζάκη

Ομότιμου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών

Γ' Αντιπροέδρου του Φ.Σ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Οι τιμώμενοι Τρεις Ιεράρχες – Βασίλειος ο Μέγας, Θεολόγος Γρηγόριος και Ιωάννης ο Χρυσόστομος – παραμένουν, με το πολύκαρπο και αγλαόκαρπο θεολογικό και εκκλησιαστικό τους έργο, διαχρονικοί διδάσκαλοι της Εκκλησίας και της Παιδείας. Έθεσαν ανεξίτηλη τη σφραγίδα της προσωπικότητάς τους, εκπέμποντας διαρκή την ακτινοβολία τους και συμβάλλοντας στην πνευματική, ψυχική και ηθική στήριξη και καλλιέργεια του ανθρώπου για την πορεία του προς τον Θεό, τη γνώση και τη μετ' Αυτού μετοχή και κοινωνία.

Διακρίθηκαν ως γνήσιοι εκφραστές της θείας αλήθειας, ακριβείς ερμηνευτές της χριστιανικής πίστης, απaráμιλλοι παιδαγωγοί, συνεπείς θεράποντες της Παιδείας και των ελληνικών γραμμάτων, χρησιμοποίησαν την ελληνική φιλοσοφία ως όχημα μετάδοσης του χριστιανικού μηνύματος. Υπήρξαν ανυπέρβλητοι κοινωνικοί εργάτες, ασύγκριτοι του Θεού λειτουργοί και ποιμένες, πρότυπα αρετής και βίωσης της «έν Χριστῷ» αλήθειας, λαμπροί κήρυκες της θεολογίας για την πνευματική οικοδομή των πιστών και την αντίκρουση των αιρετικών.

Βασικό μήνυμα των Τριών Ιεραρχών είναι η αμεσότητα σχέση μεταξύ θεωρίας και πράξης. Η θεωρητική γνώση της θείας αλήθειας τότε μόνον έχει νόημα και περιεχόμενο όταν μεταβάλλεται σε βίωση, σε υπαρξιακή σχέση με τον Θεό. Σχετικά επισημαίνει ο Γρηγόριος Θεολόγος: *«Διὰ πολιτείας ἀνελθε· διὰ καθάρσεως κτῆσαι τὸ καθαρὸν...τὰς ἐντολάς φύλασσε, διὰ τῶν προσταγμάτων ὁδευσον· πρᾶξις γὰρ ἐπίβασις θεωρίας»*. Χαρακτηριστική, επίσης, είναι και η σύσταση του Ιωάννου Χρυσοστόμου: *«μετά τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος καὶ βίον ἡμῖν γενέσθαι καθαρὸν καὶ πολιτείαν λαμπράν»*.

Η συνάφεια, επίσης, του πρόσκαιρου και αιώνιου αποτελεί ουσιαστική διάσταση στη διδασκαλία των Τριών Ιεραρχών. Έτσι ο Μέγας Βασίλειος συμβουλεύει και συνιστά: *«μήτε τοῖς θνητοῖς ὡς αἰδίοις ἐναπομείνης, μήτε τῶν αἰδίων ὡς παρερχομένων καταφρονήσης»*. Να μη θεωρεί, λοιπόν, ο άνθρωπος τα πρόσκαιρα ως αιώνια, ούτε τα αιώνια να περιφρονεί ως παροδικά. *«Ἐπιμελοῦ ψυχῆς πράγματος ἀθανάτου»* επισημαίνει ο ίδιος ιερός Πατέρας, δίδοντας προτεραιότητα στα πνευματικά και αιώνια.

Πλούσιο και πολύτιμο υπήρξε το φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο των Τριών Ιεραρχών, που σηματοδοτεί την αγάπη τους προς τον άνθρωπο ως αντανάκλαση της αγάπης τους προς τον Θεό. Η ίδρυση νοσοκομείων, γηροκομείων, πτωχοκομείων αποδεικνύει του λόγου το ασφαλές.

Παράλληλα προς το θεάρεστο αυτό έργο, οι Τρεις Ιεράρχες μερίμνησαν, με ένθεο ζήλο και ιδιαίτερη βαρύτητα, για την εκπλήρωση της κυρίως πνευματικής αποστολής τους, η οποία, βέβαια, έχει ανθρωπολογικές – σωτηριολογικές προεκτάσεις. Επιστράτευσαν όλες τους τις δυνάμεις προκειμένου να ποιμάνουν το λογικό ποίμνιο, σύμφωνα με το πρότυπο του «καλού ποιμένα» του Ευαγγελίου, του Χριστού. Μεταλαμπάδευσαν τις χριστιανικές αρετές, με τη διδασκαλία και το παράδειγμά τους, με τη βασική επισήμανση ότι ο πνευματικός αγώνας στέφεται από επιτυχία, μέσα στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, με τη βοήθεια του Θεού, όπως παρατηρεί και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος: *«ού τῆς ἡμετέρας ἐπιμελείας δεῖται μόνον, ἀλλὰ καί τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας»*.

Σε μια εποχή κατά την οποία οι ηθικές αρχές και αξίες υποτιμώνται, η πίστη κλονίζεται, η ελπίδα υποχωρεί, η αγάπη αμβλύνεται, η αγωνία κυριαρχεί, η ανασφάλεια δεσπόζει και η πολύπλευρη κρίση επεκτείνεται, χρειάζεται προβληματισμός και αυτοκριτική. Ασφαλώς, απαραίτητο φάρμακο για την αντιμετώπιση της επικρατούσας κακοδαιμονίας είναι η αληθινή παιδεία· παιδεία, η οποία διαμορφώνει τον χαρακτήρα, διαπλάσσει την προσωπικότητα του ανθρώπου και τον εμπνέει με αξίες, αρχές και ιδανικά.

Προς τούτο οφείλουμε να προστρέξουμε στους απaráμιλλους διδασκάλους και παιδαγωγούς, *«τούς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος»* για να επιτύχουμε προσωπική αναγέννηση και μια κοινωνία ανθρώπινη, ειρηνική και ελπιδοφόρα, με σωτήρια και ευλογημένη εσχατολογική προοπτική.